

שם העבודה: התערבות קבוצתית לקידום יכולות התיווך של אמהות: ההשפעה על איכות האינטראקציה אם-ילד ועל הדימוי העצמי האמהי

כותב העבודה: ענת אברוצקי

המנחים: פרופ' פנינה קליין, דר' אריאלה וניאל, דר' נורית יגרמן.

שנה: 2015

תקציר: מטרת המחקר הנוכחי הייתה להעריך תכנית התערבות קבוצתית על פי מודל ה-MISC, (More Intelligent and Sensitive Child) (Klein, 1996 ; 2000), אשר נועדה לקדם את יכולות התיווך של אמהות בעת אינטראקציה עם ילדיהן בגיל הרך. בשנים האחרונות, קיימת התעניינות הולכת וגוברת בחקר יעילותן של תוכניות התערבות לגיל הרך. תכניות התערבות המיועדות לשיפור תהליך ההתפתחות של ילדים צעירים מתרכזות לרוב בילדים בגיל הרך ובמטפלים שלהם- לרוב ההורים. מודל ה-MISC להתערבות מוקדמת שואף להביא לשיפור איכות האינטראקציה בין האם לילדה תוך התייחסות משותפת להתנהגויות רגשיות והתנהגויות הוראתיות ותוך מתן דגש על ההתנהגויות התקשורתיות באינטראקציה. מחקרים רבים מצאו את מודל ה-MISC כתקף ומשמעותי לקידום היבטים שונים בקשר הורה-פעוט, כמו גם לתוצאות הקשורות במשתני התפתחות של הילד. במחקרים אלו נבדקה יעילות המודל במסגרת של התערבויות פרטניות עם הצמד הורה-פעוט.

המחקר הנוכחי מהווה מחקר חלוץ, בו נעשה ניסיון ראשון מסוגו להתאים את מודל ה-MISC למסגרת קבוצתית. במסגרת המחקר נבחנו השפעותיה של תכנית ההתערבות על קידום איכות האינטראקציה בין אמהות לילדיהן הצעירים, ונבחנה השפעתה המשנית של תכנית ההתערבות על תחושת הדימוי העצמי של האם כהורה. במחקר השתתפו 18 זוגות של אמהות ופעוטות ממרכז הארץ. מתוכם תשעה זוגות (אם-ילד) השתתפו בקבוצת המחקר ובהתערבות הקבוצתית, ו-9 זוגות היוו קבוצת ביקורת אשר קיבלו הדרכה התפתחותית כללית בלבד. קבוצת הנסוי כללה 6 מפגשים קבוצתיים על פני תקופה של כחודשיים, שכללה הסבר מקיף לגבי גישת ה-MISC, הדגמות בעזרת סרטוני וידאו, ומפגשים בשיתוף עם הילדים אשר כללו הדרכה מעשית. לפני ההתערבות צולמה אינטראקציית משחק של כ-10 דקות בין כל זוג אם-ילד, והאמהות ענו על שאלון להערכת הדימוי העצמי האמהי שלהן. האינטראקציה בין האימהות לילדיהן נותחה באמצעות ה-OMI, כלי הנועד להערכת איכות האינטראקציה בין האם לילד. בסיום ההתערבות צולמה שוב אינטראקציית משחק, והאמהות מילאו את שאלון הדימוי העצמי האמהי פעם נוספת.

בקבוצת הביקורת צולמו אינטראקציות המשחק ומולאו השאלונים, במרווח של כשלושה חודשים, אך האמהות קבלו הדרכה התפתחותית כללית בלבד.

מעוצב: לא סמן

ממצאי המחקר הראו הבדלים מובהקים במידת השיפור בקבוצת הניסוי לעומת קבוצת הביקורת רק בחלק מהמדדים בהם התמקד המחקר. בהשוואה לקבוצת הביקורת האימהות מקבוצת הניסוי הראו עלייה משמעותית יותר מהמדידה לפני לעומת אחרי בשכיחות ההתנהגויות המביעות רגש חיובי כגון מגע, קשר עין, קשב משותף ועוד. ביחס להתנהגויות התקשורתיות באינטראקציה, נמצא הבדל מובהק בין הקבוצות בשיפור באורך שרשראות התקשורת בין המדידה לפני לעומת אחרי ההתערבות, לטובת קבוצת הניסוי. אולם, לא נמצאו הבדלים במימדי ההתנהגויות התקשורתיות הנוספים שנמדדו: **יזומה של שרשרת תקשורת, ירידה בשכיחות החסימה של**

הערה [OK1]: לפרט מה הן

מעוצב: לא סמן

שרשרת תקשורת, ובשכיחות פספוסי הזדמנויות לתיווך. הממצאים לגבי ההתנהגויות ההוראיתיות הראו הבדל במידת השיפור בין הקבוצות במרכיב התיווך למשמעות לטובת קבוצת הניסוי בהשוואה לקבוצת הביקורת. **אז,** לא נמצא הבדל בין שתי הקבוצות לגבי ויסות התנהגות, מיקוד, הרחבה, ותיווך לתחושת יכולת. נראה כי **ממצא זה מושפע מגילם הצעיר של הילדים,**

מעוצב: לא סמן

מעוצב: לא סמן

אשר השתתפו במחקר, וכי בגילאים הצעירים ישנה חשיבות גדולה לתיווך למשמעות- אשר מתרכז בשיום ובמימד הרגשי של האובייקט. לכן, ניתן להניח, כי האימהות בקבוצת הניסוי הבינו ויישמו מדד זה בצורה הטובה ביותר לאחר ההתערבות. לבסוף, במדד הדימוי העצמי האמהי לא נמצאו הבדלים מובהקים בין הקבוצות במידת השיפור בין המדידה לפני למדידה אחרי ההתערבות הן לגבי הדאגה אמהית והן לגבי הבטחון האמהי. ממצאי המחקר הנוכחי ניתן להסיק כי קיימת האפשרות להפעיל את תכנית ההתערבות המבוססת על מודל MISC בפורמאט קבוצתי, תוך שמירה על תוצאות חיוביות בקרב משתתפי הקבוצה. **בנוסף יחד עם זאת,** יש לקחת בחשבון את הסיבות האפשריות המועלות בדיון לאי התקדמות האמהות בתיווך לילדים בקבוצת הניסוי, ולהתחשב בהן במחקר המשך ובתוכניות יישום בתחום. ממצאים אלו עשויים להיות בעלי משמעות מעשית, לגבי פיתוח תכניות התערבות בעתיד, אשר תתמקדנה בקידום הקשר בין אמהות לילדיהן, תוך ניצול יעיל של משאבים כלכליים ואנושיים כאחד. חשוב להדגיש, כי עבודה זו הינה בגדר מחקר חלוץ בלבד, הנערך בהשתתפות מדגם מצומצם של משתתפים. לשם ביסוס והרחבת ממצאי העבודה, יש צורך במחקרי המשך בהם ישתתף מספר נבדקים גדול יותר.

מעוצב: לא סמן